

Duitsland maar hij had aan de toespraken van Hitler en Halifax de conclusie verbonden dat beide partijen *eigenlijk* tot elkaar wilden komen. Zijn voorstel was, die conclusie aan Halifax voor te leggen onder mededeling dat, als zij juist was, Nederland bereid was, het zoeken naar een oplossing te ondersteunen en dán zou, 'als Engeland toestemt', de door de Geer voorgestelde boodschap kunnen uitgaan.

Dat denkbeeld vond instemming bij Welter en Steenberghe; Gerbrandy en van den Tempel zeiden dat zij tegen een nieuw gesprek van van Kleffens met Halifax natuurlijk geen bezwaar hadden – zij verwachtten er kennelijk niets van. Ook van Kleffens, tegen wie Halifax vier dagen eerder al duidelijk gezegd had, geen waarde toe te kennen aan Hitlers vage 'aanbod', zag niet veel in een nieuw gesprek met de Britse minister van buitenlandse zaken; uit een lang betoog van van Kleffens¹, waarin hij met kracht onderstreepte dat 'eigenmachtig' handelen 'delooyaal' zou zijn, bleek voorts dat hij, in tegenstelling tot Dijkhoorn, het 'onzeker' achtte of Duitsland Engeland zou kunnen overwinnen.

Twee dagen later had van Kleffens opnieuw met Halifax gesproken en dat onderhoud, zo deelde hij in de ministerraad mee (26 juli), had hem geleerd, 'dat het ogenblik niet geschikt is voor initiatief onzerzijds. Spr. heeft overigens *Lord* Halifax onze bereidvaardigheid' (om een *eventueel* vredescontact te ondersteunen) 'verzekerd en ook gezegd, dat wij niet zonder overleg zouden handelen.' De Geer had daar 'voor het moment' vrede mee.²

De koningin grijpt in

Eén was er die geen moment vrede had, of ook maar kon hebben, met het beeld dat het kabinet als geheel bood: de koningin. Het is aannemelijk dat al tot haar doorgedrongen was, welk een droevig beeld van verdeeldheid de ministers geboden hadden toen zij op de avond van 14 mei op Winkelmans capitulatie-aankondiging hadden moeten reageren, en over de Geers radiotoespraak van 20 mei was zij, gelijk reeds vermeld, ontzet geweest. Niet minder ontzet was zij toen het kabinet haar eind juni voorgesteld had, de regeringszetel naar Indië te verplaatsen – dat zij dat denkbeeld louter afgewezen had met het argument dat zij niet tegen het klimaat kon, was eenvoudig geschied om elke verdere discussie

¹ Tekst: a.v., p. 220–21. ² Ministerraad: Notulen, 26 juli 1940 (*Enq.*, dl. II b, p. 190).